

**P L A N
UPRAVLJANJA OTPADOM**

Rožaje, 2015.godine

PLAN UPRAVLJANJA OTPADOM PROIZVOĐAČA OTPADA

Podaci o proizvođaču otpada	
Naziv i sjedište, odnosno ime i adresa proizvođača otpada: <u>JAVNA ZDRAVSTVENA USTANOVA DOM ZDRAVLJA ROŽAJE , Ul. 29 novembar b.b. Rožaje.</u>	
Poreski i identifikacioni broj proizvođača otpada: 02015765	
Grad/Opština: <u>ROŽAJE</u>	
Kontakt osoba (ime i prezime/tel/fax/ e-mail) : <u>Kalač dr Hajran, tel:051/271 347, fax: tel:051/271 347, e-mail: dzrozaje@t- com.me.</u>	
Period na koji se plan odnosi: Od <u>29.12.2015</u> do <u>29.12.2018</u> godine	
Podaci o planiranim količinama otpada	
Vrsta otpada sa kataloškim brojem iz kataloga otpada : <u>18 01 03*Otpad čije sakupljanje i odlaganje podliježe posebnim zahtjevima zbog sprečavanja infekcije (Infektivni otpad)</u>	
(sa * se obilježava opasna vrsta otpada)	
Mjesto nastanka otpada, KO i brojevi parcela	JZU Dom zdravlja Rožaje KO Rožaje, posjedovni list 642, katastarska parcela broj.1843
Količina otpada (u kg ili t/god)	30 kg /godišnje
Za opasni otpad: oznaka svojstava otpada iz Liste opasnih svojstava otpada.	Štetnost, toksičnost, kancerogenost i infektivnost.
Period tokom kojeg će se obavljati postupak ili aktivnost koje kao rezultat imaju proizvodnju otpada.	Od 29.12.2015 do 29.12.2018.godine
Način upravljanja otpadom	Privremeno skladište
Broj :	Ime i prezime lica koje je sačinilo plan upravljanja otpadom: Glavna sestra Mersada Kalač
Datum <u>29.12.2015.godine</u>	Potpis: _____

PLAN UPRAVLJANJA OTPADOM PROIZVOĐAČA OTPADA

Podaci o proizvođaču otpada	
Naziv i sjedište, odnosno ime i adresa proizvođača otpada: <u>JAVNA ZDRAVSTVENA USTANOVA DOM ZDRAVLJA ROŽAJE, Ul. 29 novembar bb Rožaje.</u>	
Poreski i identifikacioni broj proizvođača otpada: <u>02015765</u>	
Grad/Opština: <u>Rožaje</u>	
Kontakt osoba (ime i prezime/tel/fax/ e-mail) : <u>Kalač dr Hajran, tel:051/271 347, fax: tel:051/271 347, e-mail: dzrozaje@t-com.me.</u>	
Period na koji se plan odnosi: Od <u>29.12.2015</u> do <u>29.12.2018</u> godine	
Podaci o planiranim količinama otpada	
Vrsta otpada sa kataloškim brojem iz kataloga otpada : <u>18 01 04 -Otpad čije sakupljanje i odlaganje podliježe posebnim zahtjevima zbog sprečavanja infekcije npr: zavoji gipsevi i posteljina, odjeća za jednokratnu upotrebu i pelene (Neinfektivni otpad)</u>	
(sa * se obilježava opasna vrsta otpada)	
Mjesto nastanka otpada, KO i brojevi parcela	JZU Dom zdravlja Rožaje KO Rožaje, posjedovni list 642, katastarska parcela broj.1843
Količina otpada (u kg ili t/god)	1520 kg /godišnje
Za opasni otpad: oznaka svojstava otpada iz Liste opasnih svojstava otpada.	Štetnost, toksičnost, kancerogenost i infektivnost.
Period tokom kojeg će se obavljati postupak ili aktivnost koje kao rezultat imaju proizvodnju otpada.	Od 29.12.2015 do 29.12.2018.godine
Način upravljanja otpadom	Privremeno skladište
Broj :	Ime i prezime lica koje je sačinilo plan upravljanja otpadom: Glavna sestra Mersada Kalač
Datum <u>29.12..2015.godine</u>	Potpis: _____

PLAN UPRAVLJANJA OTPADOM PROIZVOĐAČA OTPADA

Podaci o proizvođaču otpada	
Naziv i sjedište, odnosno ime i adresa proizvođača otpada: <u>JAVNA ZDRAVSTVENA USTANOVA DOM ZDRAVLJA ROŽAJE , Ul. 29 novembar b.b. Rožaje</u>	
Poreski i identifikacioni broj proizvođača otpada: <u>02015765</u>	
Grad/Opština: <u>Rožaje</u>	
Kontakt osoba (ime i prezime/tel/fax/ e-mail) : <u>Kalač dr Hajran, tel:051/271 347, fax: tel:051/271 347, e-mail: dzrozaje@t- com.me.</u>	
Period na koji se plan odnosi: Od <u>29.12.2015</u> do <u>29.12.2018</u> godine	
Podaci o planiranim količinama otpada	
Vrsta otpada sa kataloškim brojem iz kataloga otpada : 18 01 01 -Oštri predmeti izuzev 18 01 03*	
(sa * se obilježava opasna vrsta otpada)	
Mjesto nastanka otpada, KO i brojevi parcela	JZU Dom zdravlja Rožaje KO Rožaje, posjedovni list 642, katastarska parcela broj.1843
Količina otpada (u kg ili t/god)	1440 kg /godišnje
Za opasni otpad: oznaka svojst(va)ava otpada iz Liste opasnih svojstava otpada.	Štetnost, toksičnost, kancerogenost i infektivnost.
Period tokom kojeg će se obavljati postupak ili aktivnost koje kao rezultat imaju proizvodnju otpada.	Od 29.12.2015 do 29.12.2018.godine
Način upravljanja otpadom	Privremeno skladište
Broj :	Ime i prezime lica koje je sačinilo plan upravljanja otpadom: Glavna sestra Mersada Kalač
Datum <u>29.12.2015.godine</u>	Potpis: _____

PLAN UPRAVLJANJA OTPADOM PROIZVOĐAČA OTPADA

Podaci o proizvođaču otpada	
Naziv i sjedište, odnosno ime i adresa proizvođača otpada: <u>JAVNA ZDRAVSTVENA USTANOVA DOM ZDRAVLJA ROŽAJE , Ul. 29 novembar b.b. Rožaje</u>	
Poreski i identifikacioni broj proizvođača otpada: <u>02015765</u>	
Grad/Opština: <u>Rožaje</u>	
Kontakt osoba (ime i prezime/tel/fax/ e-mail) : <u>Kalač dr Hajran, tel:051/271 347, fax: tel:051/271 347, e-mail: dzrozaje@t- com.me.</u>	
Period na koji se plan odnosi: Od <u>29.12.2015</u> do <u>29.12.2018</u> godine	
Podaci o planiranim količinama otpada	
Vrsta otpada sa kataloškim brojem iz kataloga otpada :	
<u>18 01 06* hemikalije koje se sastoje od opasnih supstanci ili ih sadrže (Farmaceutski otpad)</u> (sa * se obilježava opasna vrsta otpada)	
Mjesto nastanka otpada, KO i brojevi parcela	JZU Dom zdravlja Rožaje KO Rožaje, posjedovni list 642, katastarska parcela broj.1843
Količina otpada (u kg ili t/god)	421 kg /godišnje
Za opasni otpad: oznaka svojst(va)ava otpada iz Liste opasnih svojstava otpada.	Štetnost, toksičnost, kancerogenost i infektivnost.
Period tokom kojeg će se obavljati postupak ili aktivnost koje kao rezultat imaju proizvodnju otpada.	Od 29.12.2015 do 29.12.2018.godine
Način upravljanja otpadom	Privremeno skladište
Broj :	Ime i prezime lica koje je sačinilo plan upravljanja otpadom: Glavna sestra Mersada Kalač
Datum <u>29.12.2015.godine</u>	Potpis: _____

OPIS TEHNOLOŠKOG PROCESA

(vrsta djelatnosti prema klasifikaciji djelatnosti, opis objekta odnosno postrojenja, kapacitete proizvodnje, ulazne sirovine i sl.)

Javna zdravstvena ustanova Dom zdravlja Rožaje nalazi se na katastarskim parcelama Opština Rožaje, i to:
Po listu nepokretnosti 642 KO Rožaje katastarska parcela broj 1843,

Javna zdravstvena ustanova Dom zdravlja Rožaje je referentni centar primarne zdravstvene zaštite za opštinu Rožaje

. U okviru ambulanti izabranih doktora, centara za podršku i jedinica za podršku sprovode se brojne aktivnosti: 1) imunizacije protiv vakcino-preventibilnih zaraznih bolesti; 2) otkrivanje i suzbijanje činilaca koji utiču na pojavu i širenje zaraznih i nezaraznih bolesti; 3) zdravstvena zaštitu žena i planiranje porodice 4) kućno liječenje i patronažna zdravstvena zaštita.

Važan element unapređenja kvaliteta zdravstvenih usluga predstavlja i adekvatno zbrinjavanje medicinskog otpada. Mehanizam zbrinjavanja medicinskog otpada u skladu je sa zakonskom regulativom i sa osnovnim principima profesionalne prakse upravljanja medicinskim otpadom. U tom pravcu sačinjen je i ovaj plan, te su u potpunosti uzeti u obzir svi zahtjevi koje nalaže Zakon o upravljanju otpadom („Sl.list RCG“ 80/05 i „Sl. list CG“ 73/08, 64/11).

Prema odredbama zakona, svaka zdravstvena ustanova, koje u toku svog rada proizvede više od 200 kg opasnog medicinskog otpada godišnje, mora izraditi plan upravljanja medicinskim otpadom.

JZU Dom zdravlja Rožajeu potpunosti je spremna da odgovori zakonskim obavezama koje se tiču upravljanja medicinskim otpadom, pa izrada ovog plana potvrđuje tu posvećenost.

Ciljevi i aktivnosti ovog plana usmjereni su na smanjenje količine otpada koji se stvara u JZU Dom zdravlja Rožaje, kroz veći broj aktivnosti, a posebno:

- razdvajanjem otpada na osnovne kategorije na mjestu stvaranja,
- pravilno pakovanje istog, obilježavanje i odlaganje.

Krajnji cilj ovog plana jeste doprinos zaštiti i unaprjeđenju zdravlja cjelokupne populacije, kao i zaštita i očuvanje životne sredine.

Primjena ovog plana, kojim se uspostavlja bezbjedno upravljanje medicinskim otpadom, daće sledeći doprinos:

- omogućiće iznalaženje uniformnog pristupa upravljanju infektivnim medicinskim otpadom i uspostavljanje sistema upravljanja medicinskim otpadom;
- povećaće bezbjednost u radu zaposlenih;
- unaprijediće bezbjednost korisnika zdravstvene zaštite;
- smanjiće rizik od širenja zaraznih bolesti;
- smanjiće količinu medicinskog otpada koji se stvara, i
- unaprijediti stanje životne sredine.

Sumirajući sve aktivnosti koje je potrebno sprovesti, da bi se na pravi način upravljalo opasnim

medicinskim otpadom u JZU Dom zdravlja Rožaje, u ovom planu izdvajamo sledeće korake: smanjenje količine otpada koji se proizvodi, razdvajanje i odvojeno sakupljanje otpada, poštovanje plana rasporeda mjesta za sakupljanje, obilježavanje i evidentiranje otpada, poštovanje puteva i načina transporta otpada do privremenog skladišta, te pravilno korišćenje centralnog privremenog skladišta.

Sav otpad, opasan ili neopasan, koji se generiše pri pružanju zdravstvenih usluga predstavlja medicinski otpad. Drugim riječima, pod medicinskim otpadom se podrazumijeva sav otpad koji nastaje u medicinskim ustanovama, medicinskim istraživačkim centrima ili laboratorijama.

To je heterogena mješavina, pri čemu 10-25% čini opasan otpad rizičan po zdravlje i životnu sredinu

Medicinski otpad nastaje prilikom postavljanja dijagnoza, liječenja ili pružanja medicinske njege, kao i prilikom istraživanja koja se sprovode u zdravstvenim ustanovama naučne, terapijske, dijagnostičke ili slične medicinske djelatnosti.

Otpad koji potiče iz zdravstvenih ustanova samo jednim dijelom je medicinski otpad, koji se dalje može razvrstati u dvije grupe, i to: komunalni i opasni otpad. Komunalni otpad uključuje uobičajeni otpad, papir i kartonsku ambalažu, staklo i ostatke hrane. Otpad iz zdravstvenih djelatnosti smatra se opasnim, ukoliko posjeduje slijedeća svojstva: štetnost, toksičnost, kancerogenost i infektivnost.

Opasni medicinski otpad sadrži elemente hemijske i biološke opasnosti bili oni čvrsti, tečni ili gasoviti. Opasni medicinski otpad se prema svojstvima koje ga čine opasnim i prema mjestu nastanka dijeli na:

Patološki otpad: dijelovi ljudskog tijela - amputati, tkiva i organi odstranjeni tokom hirurških zahvata, tkiva uzeta u dijagnostičke svrhe, placentae i fetusci.

Infektivni otpad: se definiše kao opasni medicinski otpad koji sadrži i/ili može sadržati mikroorganizme koji zbog svog tipa i koncentracije mogu izazvati bolest ljudi i životinja, a čine ga kulture i pribor iz mikrobioloških laboratorija, oprema, materijal i pribor koji je bio u kontaktu s krvlju i ostalim izlučevinama infektivnih pacijenata uključujući hirurške zahvate i obdukciju, otpad od dijalize, infuzije i sličnih zahvata, transfuzije, otpad izolacije infektivnih pacijenata, rukavice i ostali pribor za jednokratnu upotrebu, kao i drugi otpad iz zahvata na pacijentima koji je potencijalno infektivan.

Oštri predmeti: predstavljaju sav medicinski otpad s oštricama ili šiljatim završecima koji sadrži korišćene zaražene i potencijalno zaražene igle, lancete, štrcaljke, skalpele i tome slične oštre predmete koji su bili u kontaktu s pacijentom, s krvlju i ostalim izlučevinama pacijenata ili potencijalno infektivnim materijalom i može ozlijediti kožu na ljudskom ili životinjskom tijelu.

Farmaceutski otpad: uključuje farmaceutske proizvode, lijekove i hemikalije koji su vraćeni s mjesta gdje su bili prolijeni, rasipani, pripremljeni a neupotrijebljeni, ili im je istekao rok upotrebe ili se trebaju baciti iz bilo kojeg razloga.

Hemijski otpad: odbačene čvrste, tečne ili gasovite hemikalije koje se upotrebljavaju pri medicinskim, dijagnostičkim ili eksperimentalnim postupcima, čišćenju i dezinfekciji.

Posude pod pritiskom: bočice koje sadrže inertne plinove pod pritiskom pomiješane s određenim elementima (antibiotik, dezinficijens, insekticid itd.) koje se apliciraju u obliku aerosola, a pri izlaganju višim temperaturama mogu eksplodirati.

Radioaktivni otpad: podliježe posebnim propisima.

Prema statističkim podacima Svjetske zdravstvene organizacije-WHO otpad koji nastaje u jednoj zdravstvenoj ustanovi ima slijedeći sastav:

- Opšti otpad 80%
- Patološki i infektivni otpad 15%
- Hemijski i farmaceutski otpad 3%
- Oštrice 1%
- Specijalni opasni otpad (citostatici, kontejneri u posude pod pritiskom, materije sa teškim metalima –slomljeni termometri, baterije i dr.) 1%

Klasifikacija otpada

Evropskim katalogom otpada, koji je donijela Evropska komisija 1994. godine kako bi se uvela zajednička terminologija širom Evropske zajednice i poboljšalo upravljanje otpadom, definisan je spisak otpada. Dokument nije konačan i povremeno se mijenja. Prema pomenutom katalogu otpad se definiše na osnovu sledeća tri kriterijuma:

1. Porijeklo otpada tj,definisanje industrijske grane ili sektora iz kojeg potiče otpad(prve dvije cifre-zdravstveni sektor-18)
2. Proces tokom kojeg nastaje otpad(druge dvije cifre-otpada koji nastaje pri pružanju zdravstvenih usluga u porodilištima, iz dijagnostike, liječenje ili prevencija bolesti kod ljudi-18 01)
3. Tip otpada(treći par cifara-neinfektivni otpad-otpada čije sakupljanje i odlaganje ne podliježe posebnim zahtjevima za sprečavanje infekcija 18 01 04).

U Evropskom katalogu otpada kategorije otpada pored kalsifikacionog broja sa 6 cifara, mogu sadržati i zvezdicu koja stoji iza cifara. Zvezdica označava da taj otpad spada u opasan otpad(primjer: 18 01 03*-infektivni otpad).

Pravilnik o klasifikaciji otpada i postupcima njegove obrade i odstranjivanja („Sl. List CG“ broj 68/09) je dokument koji je usklađen sa evropskim zakonskim regulativima iz ove oblasti, pa je i nacionalni katalog otpada usklađen sa Evropskim katalogom. Katalog otpada predstavlja popis otpada prema svojstvima i mjestu nastanka, razvrstan na grupe, podgrupe i vrste otpada, sa popisom djelatnosti koje proizvode otpad.

Medicinski otpad koji nastaje u JZU Domu zdravlja Rožaje prema Pravilniku o klasifikaciji otpada i postupcima njegove obrade i odstranjivanja, te prema nacionalnom katalogu , svrstava se u grupe:

1. **18 01 01;**
2. **18 01 03*;**
3. **18 01 04**
- i 4. **18 01 09**

Mjesta nastanka medicinskog otpada

Medicinski otpad koji ne predstavlja rizik unutar i van zdravstvenih ustanova kao: opšti otpad iz kancelarija, kartonske kutije i ostaci hrane, je otpad koji nastaje u svim organizacionim jedinicama Doma zdravlja Rožajea. Taj otpad je sličan onom iz domaćinstva i sa njim se ne mora posebno rukovati. (između 70% i 90% medicinskog otpada pripada ovoj grupi otpada).

Biomedicinski i medicinski otpad koji zahtijeva posebnu pažnju nastaje na različitim mjestima u JZU Dom zdravlja Rožaje, i to:

- Oštri otpad- predstavlja potencijalni rizik od infekcija i povređivanja, pa se sa njim mora upravljati sa posebnom pažnjom, nastaje u svim medicinskim organizacionim cjelinama ove ustanove. Ovaj otpad po šiframa iz kataloga potpada u kategoriju 18 01 01.
- Farmaceutski otpad (ljekovi koji se ne mogu upotrebljavati zbog isteklog roka ili nekog drugog razloga) nastaje jedino u Apoteci i po šiframa iz kataloga ova vrsta otpada potpada u kategoriju 18 01 09 (ova vrsta otpada se u cjelosti vraća dobavljačima lijekova o čemu se vode posebne evidencije).
- Krv i derivati krvi koji mogu biti zaraženi patogenim mikroorganizmima te se tretiraju kao infektivni otpad. Nastaje u prostorijama za intervencije i procedure kod izabranih doktora za djecu, odrasle i žene i Mikrobiološkoj laboratoriji i po šiframa iz kataloga potpada u kategoriju 18 01 03*.

Infektivni i visoko infektivni otpad takođe nastaje na različitim mjestima u Domu zdravlja Rožaje, i to:

- Visoko infektivni otpad-mikrobiološke kulture nastaje isključivo u Mikrobiološkoj laboratoriji i po šiframa iz kataloga ovaj otpad potpada u kategoriju 18 01 03*.

Procjena količina

Tim za upravljanje medicinskim otpadom, koji je formiran u skladu sa Nacionalnom strategijom za upravljanje medicinskim otpadom, vrši procjenu godišnjih količina svih vrsta otpada koji nastaje u JZU Dom zdravlja Rožaje.

Kroz ispitivanje koje se naziva *revizija otpada*, izračunava se ukupna količina otpada koja nastaje svakoga dana, za svaku kategoriju, u svakoj organizacionoj jedinici.

Prije mjerenja, otpad se klasifikuje i razdvaja prema klasifikaciji propisanoj Pravilnikom o klasifikaciji otpada i postupcima njegove obrade i odstranjivanja („Sl. List CG“ broj 68/09).

Za reviziju otpada upotrebljava se formular prikazan u slijedećoj tabeli:

Mjesto sakupljanja otpada	Kategorija otpada (šifra iz kataloga)	Količina otpada na dan (masa i zapremina)													
		Pon		Uto		Sri		Čet		Pet		Sub		Ned	
		Kg	L	Kg	L	Kg	L	Kg	L	Kg	L	Kg	L	Kg	L

Prosječna dnevna količina svih vrsta otpada iznosi 6,1 kg dnevno, odnosno 2210 kg otpada godišnje.

NAČIN UPRAVLJANJA OTPADOM

(sakupljanje, privremeno skladištenje, lokacija, transport i obrada otpada)

Razdvajanje, sakupljanje i obilježavanje medicinskog otpada

Razdvajanje otpada je praksa klasifikacije otpada u odgovarajuće tokove otpada odmah po nastanku (uz upotrebu posuda, kontejnera različitih boja u zavisnosti od vrste otpada). Efikasno razdvajanje otpada na mjestu nastajanja je veoma značajno, jer štiti zdravlje zaposlenih i pacijenata, povećava bezbjednost pri rukovanju, smanjuje troškove i podstiče recikliranje. Miješanje opasnog i neopasnog otpada nije dozvoljeno.

Pažljivo razdvajanje i odvojeno sakupljanje medicinskog otpada je dodatno opterećenje za medicinsko osoblje, ali je ono osnova za pouzdano i sigurno upravljanje medicinskim otpadom. Razdvajanje može značajno smanjiti količinu medicinskog otpada koja zahtijeva specijalizovani tretman.

Da bi odvojeno sakupljanje bilo moguće, medicinsko osoblje na svim nivoima, a posebno medicinske sestre i tehničari, treba da budu obučeni za razdvajanje otpada koji nastaje u njihovim organizacionim jedinicama.

Razdvojeni otpad treba staviti u kese za jednokratnu upotrebu odgovarajuće boje koje su postavljene na specijalne držače ili smještene u plastične ili metalne kontejnere. Kese treba da budu dovoljno čvrste da izdrže unutrašnje ili spoljašnje mehaničko oštećenje.

Najbolji način za identifikaciju pojedinih kategorija otpada je odvajanje u ambalažu određene boje (boje ambalaže preporučene Nacionalnom strategijom prikazane su u narednoj tabeli).

OTPAD		SPREMIŠTE/ KONTEJNER/ POSUDA		
KATEGORIJA	VRSTA	TIP	BOJA I OZNAKA	KARAKTERISTIKA
Opasni	Infektivni otpad	Kontejner ili plastična vreća u držaču/posudi	Žuta sa oznakom „INFEKTIVNI OTPAD“	Osigurano protiv curenja
Visoko opasni	Određeni lijekovi i hemijski otpad	Kontejner ili plastična vreća u držaču/posudi	Žuta sa oznakom „VISOKO RIZIČNO“	Osigurano protiv curenja
Oštri predmeti	Igle, lancete...	Kutija koja se može zapečatiti	Žuta sa oznakom „OŠTRI PREDMETI“	Osigurano protiv probijanja i curenja
Opšti	Slično	Plastična	Crna	Bez posebnih zahtjeva

komunalnom vreća ili
otpadu kontejner

Svi kontejneri, posude i kese za sakupljanje infektivnog otpada moraju biti žute boje i obavezno moraju biti označeni međunarodnim simbolom za obježavanje otpada koji predstavlja biološku opasnost:

Sistem obilježavanja razdvojenog za tretman i odlaganje prikazan je u slijedećoj tabeli:

otpada bojom, za usmjeravanje u određene tokove

Oznaka bojom	Crna	Zelena	Žuta	Žuta
Oznaka			„Infektivni otpad“	„Visoko rizično“
Tok otpada	Komunalni otpad	Otpad iz toka komunalnog otpada koji se može reciklirati	Infektivni medicinski otpad koji klasifikuje isključivo medicinsko osoblje	Opasni otpad koji klasifikuje isključivo farmaceutski tehničar
Vrsta otpada	Papirni ubrusi i maramice Nekontaminirani otpad Opšti otpad Neinficirani zavojni materijal	Novine Papir Konzerve Staklene boce Karton Čista ambalaža Plastične flaše	Zavojni materijal i tupferi zaprljani krvlju i tjelesnim tečnostima Laboratorijski infektivni otpad Upotrijebljeni oštri predmeti (igle, sistemi za infuzije) Špricevi Sterilisani visoko rizični laboratorijski otpad Kontaminirani predmeti	Ljekovi i farmaceutske hemikalije sa isteklim rokom upotrebe Živa i dr.teški metali.
Vrsta kontejnera	Crne kese ili odgovarajuće obježene kartonske kutije	Kese ili kutije koje su u skladu sa programom recikliranja	Žute kese i žuti kontejneri sa međunarodnim simbolom za biološku opasnost	U zaključanoj kutiji za lijekove Žuti kontejneri sa oznakom „Visoko rizično“
Procedura sakupljanja	Sakuplja se unutar ustanove i odlaže u kontejnere javnog komunalnog preduzeća	Sakuplja se unutar ustanove i odlaže u posebne kontejnere do preuzimanja od strane	Sakuplja se unutar ustanove i odlaže u posebno privremeno skladište do preuzimanja od	Sakuplja se unutar ustanove i skladišti do planiranog preuzimanja od strane ovlašćenog

		specijalizovanog preduzeća	strane ovlašćenog preduzeća	preduzeća
Postupak trajnog odlaganja	Deponija	Ponovna upotreba -reciklaža	Termičko-mehanička obrada pa odlaganje na deponiju	Obrada i uništavanje (spaljivanjem)

Medicinski otpad razvrstava se na mjestu nastanka uz poštovanje slijedećih pravila:

- na mjestu nastanka otpada, mora biti dovoljan broj ambalažnih jedinica (kontejnera, držača, kesa i sl.);
- infektivni otpad treba da se pakuje u kese koje su kompatibilne sa utvrđenim procesom tretmana, po uputstvu preduzeća ovlašćenog za tretman;
- opasan i neopasan otpad ne smiju se miješati;
- ukoliko je greškom došlo do miješanja opasnog i neopasnog otpada, cjelokupna količina otpada se smatra opasnim;
- oštri predmeti treba da se sakupljaju zajedno, bez razlike da li su kontaminirani ili ne;
- lijekovi sa isteklim rokom trajanja treba da se hitno vrate u apoteku;
- hemijski otpad –reagensi iz različitih izvora ne smiju se miješati;
- hemijski otpad treba da se pakuje u dostavnu ambalažu, ili ambalažu koja je posebno prilagođena vrsti hemikalije i načinu odlaganja;
- otpad koji sadrži veliki procenat teških metala (kadmijum ili živu) treba da se sakuplja posebno;
- osoblje koje rukuje otpadom mora nositi zaštitnu opremu;
- kese, kontejnere i drugu ambalažu treba puniti do tri četvrtine zapremine i zatim odlagati;
- kese sa infektivnim otpadom se vezuju vezivanjem dvostrukog čvora ili plastičnom sigurnosnom trakom, tako da ne mogu da se otvore u toku transporta;
- kontejneri moraju biti dobro zatvoreni (zatvorene žute kese i kontejneri se nikada ponovo ne otvaraju);
- ukoliko dođe do oštećenja kese, ona se stavlja u drugu, istu takvu kesu;
- u slučaju da se dogodi probijanje ambalaže potrebno je obezbijediti odgovarajuće čišćenje i dezinfekciju.

Na mjesta za razdvajanje medicinskog otpada treba postaviti uputstva za lica koja su zadužena za razdvajanje, identifikaciju i sakupljanje otpada.

Neophodno je da se kese i kontejneri prije transporta u privremeno skladište zatvore i označe etiketom sa podacima o mjestu, vremenu nastanka i sadržaju otpada. Etiketa za obilježavanje sadrži i simbol za biološku opasnost i prikazana je na slijedećoj slici:

OPASNOST! INFEKTIVNI MEDICINSKI OTPAD

Organizaciona jedinica
mjesto nastanka otpada:

Datum:

Vrijeme:

Masa (kg.):

Ime osobe koja popunjava deklaraciju:

Šifra iz kataloga otpada:

Osoblje koje je zaduženo za održavanje čistoće treba da postupa sa žutim kesama posebno pažljivo, te da ove kese čuva odvojeno od drugog otpada.

Kontejneri za otpad treba da budu postavljeni kesama odgovarajuće boje kojom se obježava vrsta otpada koja se nalazi u njima.

Opasan medicinski otpad mora se do konačne obrade sakupljati i skladištiti u ambalaži koja ispunjavaju slijedeće uslove:

- nepropusna i zapečaćena kako bi se spriječilo širenje mikroorganizama,
- otporna na vlagu i mehanička oštećenja (spolja i unutra),
- neprovidna,
- dovoljno čvrsta da se ne može pocijepati ili rasprsnuti pod normalnim uslovima upotrebe i rukovanja,
- da je od materijala koji odgovara za odlaganje određene vrste otpada,
- pogodna za transport i skladištenje.

Transport medicinskog otpada

Nakon razvrstavanja prema opasnim svojstvima i odlaganja u odgovarajuću ambalažu, opasan medicinski otpad se transportuje do mjesta privremenog skladištenja.

Kese sa prikupljenim infektivnim otpadom, propisno zatvorene i obježene, stavljene u plastični kontejner, prevoze se do prostora za privremeno odlaganje, najmanje jednom dnevno, a po mogućstvu jednom u smjeni.

Za transport infektivnog otpada koriste se namjenski kontejneri od čvrste plastike, zapremine od najmanje 60 l, koji nemaju oštre ivice koje bi mogle da oštete ambalažu i koji se lako čiste i dezinfikuju. U ove kontejnere se stavljaju zatvorene i obilježene kese sa infektivnim otpadom i/ili žute kutije sa oštrim instrumentima.

Lica zadužena za zbrinjavanje otpada treba da budu obučena za rukovanje medicinskim otpadom i da budu opremljena radnom odećom i ličnom zaštitnom opremom, u skladu sa propisima o zaštiti na radu.

Prije transporta sav otpad koji se odlaže u privremeno skladište treba da se izmjeri i evidentira u tabeli koja slijedi, kako bi se ti podaci koristili za ažuriranje Plana upravljanja otpadom.

Tabela : Evidencija o otpadu primljenom u privremeno skladište

Datum	Mesto nastanka otpada (odeljenje)	Oštri predmeti	Infektivni materijal	Neinfektivni materijal	Hemikalije	Ljekovi	Druga farmaceutska sredstva	Ostalo	Ukupna količina
		kg	kg	kg	kg	kg	kg	kg	kg

Privremeno skladištenje medicinskog otpada

Medicinski otpad odlaže se u odgovarajuće posude i privremeno skladišti u posebno odvojenom prostoru do predaje preduzeću koje ima ovlašćenje za upravljanje medicinskim otpadom shodno Zakonu.

JZU Dom zdravlja Rožaje, kao mjesto privremenog skladištenja opasnog medicinskog otpada koristi prostor u objektu koji je predviđen za tu namjenu, koji je:

- odgovarajuće veličine u odnosu na količinu proizvedenog otpada i učestalost njegovog skupljanja i odnosšenja;
- sa jasno i vidljivo označenim natpisom o namjeni prostora, zabrani ulaska neovlašćenim licima, kao i upozorenjem o mogućnosti ugrožavanja zdravlja ljudi,
- lako dostupan osoblju zdravstvene službe zaduženom za upravljanje otpadom;
- zaključan, čime se sprečava pristup neovlašćenim licima;
- lako dostupan kolicima ili kontejnerima za sakupljanje otpada unutar zdravstvene službe i vozilima za transport otpada;
- nedostupan životinjama i drugim prenosiocima infektivnih agenasa;
- dobro osvijetljen i sa obezbijedenom prirodnom ili vještačkom ventilacijom;
- sa obezbijedenom zaštitom od atmosferskih uticaja;
- sa obezbijedenom protivpožarnom zaštitom u skladu sa posebnim propisima.

Shodno članu 32 i 33 Zakona o upravljanju otpadom („Sl.list CG“ br. 64/11) usluge preuzimanja i obrade medicinskog otpada, vrši **Ekomedika- D.O.O , Bulevar Svetog Petra Cetinjskog 1A (VII sprat)- Podgorica** u skladu sa Ugovorom o koncesiji za upravljanje medicinskim otpadom br. 04-2053/11 od 05.07.2011 godine, potpisanog od strane Ministarstva zdravlja i Konzorcijuma OPM Ekomedika.

MJERE

Za sprečavanje proizvodnje otpada ili smanjenje količine otpada i njegovog negativnog uticaja na životnu sredinu.

Aktivnosti za sprječavanje proizvodnje otpada

Sledeći principi predstavljaju mjere kojih se svi zaposleni u JZU Dom zdravlja Rožaje pridržavaju prilikom upravljanja otpadom:

- **SPRIJEČAVANJE** nastanka otpada,
- **SMANJENJE** količine koja nastaje,
- **PONOVNA** upotreba (ambalaža),
- **REKLIANJE** i **POVRAĆAJ ENERGIJE**,
- **KONTOLISANO ODLAGANJE**.

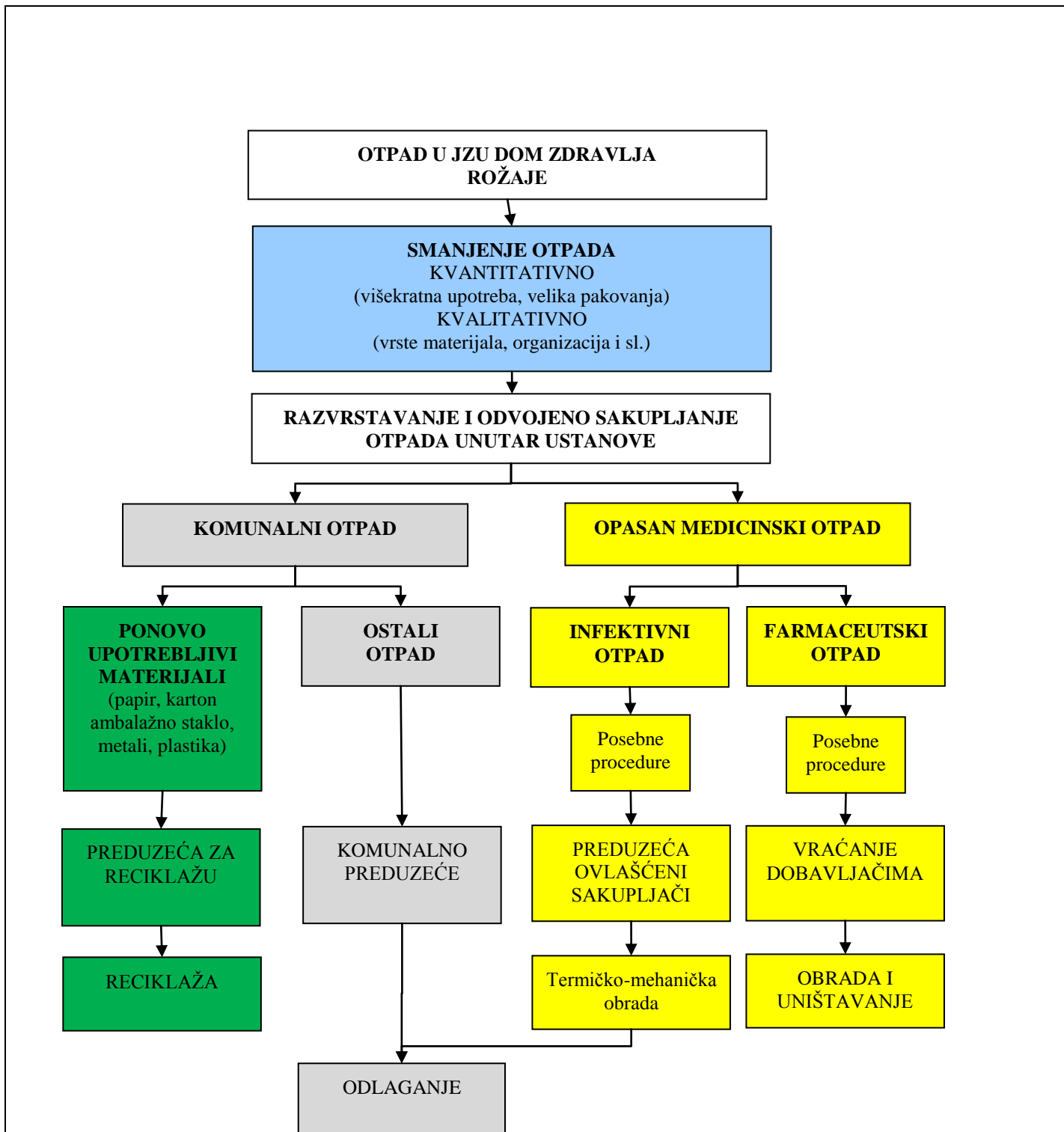
Radi izbjegavanja, odnosno minimiziranja stvaranja otpada u ustanovi sprovode se određene politike i prakse koje uključuju:

- redukciju količina otpada na izvoru - ograničavanje nabavke materijala koji stvaraju opasan otpad, odnosno zamjena istih sa podesnijim,
- korišćenje proizvoda koji mogu da se recikliraju,
- razdvajanje otpada - smanjenje količina opasnog otpada,
- dobra praksa primijenjena na upotrebu lijekova i hemikalija.

Kako u lancu nastanka otpada svi zdravstveni radnici i saradnici imaju određenu ulogu, to samim tim treba da budu i dobro obučeni za njegovu minimizaciju i upravljanje.

Koristeći pomenute principe u upravljanju medicinskim otpadom u ustanovi, potrebno je sprovoditi slijedeće postupke:

- ograničiti zalihe - naručivati češće manje količine lijekova i reagensa,
- kupovati uglavnom od dobavljača koji prihvataju vraćanje lijekova sa isteklim rokom trajanja (naročito za određene vrste lijekova za koje postoji vjerovatnoća da se neće brzo utrošiti i da će duže stajati u zalihama),
- iskoristiti prvo lijekove sa najstarijim datumom proizvodnje,
- iskoristiti kompletan sadržaj iz svake bočice i kutije,
- mjesečno vršiti provjeru zaliha i datuma isteka roka upotrebe lijekova i reagensa,
- gdje god je moguće koristiti instrumente i materijale koji ne sadrže živu i teške metale,
- kod primjene standarda ili reagenasa koji sadrže opasne materije, pripremati količine koje će se upotrijebiti u bliskoj budućnosti kako bi se izbjegla proizvodnja otpadnog materijala,
- gdje god je moguće u laboratorijskim procesima i procedurama zamijeniti toksične hemikalije manje toksičnim,
- izbjegavati kontaminaciju (mješanje) neopasnog otpada infektivnim ili drugim opasnim supstancama,
- odvojeno sakupljati papir, staklo i plastiku, u cilju podrške programa reciklaže otpada.

Mjere koje se sprovode u slučajevima izlivanja infektivnog medicinskog otpada

U toku rukovanja infektivnim otpadom uvijek može da dođe do prosipanja i kontaminacije okoline, čak iako su preduzete sve mjere prevencije. Osoblje mora da bude obučeno za postupanje u takvim situacijama.

U slučaju prosipanja infektivnog otpada neophodno je:

- evakuisati prostoriju ili područje gde se incident dogodio;
- zaustaviti dalje prosipanje i raznošenje infektivnog otpada;
- obavijestiti šefa tehničke službe;
- utvrditi vrstu otpada;
- posuti dezinfekciono sredstvo koncentrično, počev od spoljne granice ka centru, po prosutom otpadu;
- nakon 30 minuta pokupiti prosuti otpad u žutu plastičnu kesu za infektivni otpad ili u kontejner za oštre predmete;
- u istu kesu staviti i pribor kojim je izvršeno čišćenje;
- izvršiti dezinfekciju kontaminiranog prostora;
- dekontaminirati oči i kožu i dezinfikovati ih odgovarajućim sredstvima;
- pružiti medicinsku pomoć ukoliko je potrebno.

Po završenoj sanaciji prostora, potrebno je sačiniti izvještaj o nastalom slučaju.

Praćenje kvaliteta sistema upravljanja otpadom

Sistem upravljanja otpadom neophodno je redovno pratiti, uz poređenje sa očekivanim standardima učinka. Tako se sistem stalno poboljšava.

Monitoring nad sprovođenjem plana vrši se tako što se mjesečno utvrđuju količine i način tretiranja medicinskog otpada u organizacionim jedinicama koje taj otpad generišu, te njihov uticaj na okolinu.

Ovlašćeno lice proizvođača otpada,
dr Hajran Kalač

MP.
